

O CASĂ A ARHITECTULUI MARCEL IANCU PE STRADA FETIȚELOR DIN BUCUREȘTI

Maria Raluca Popa
Universitatea Central Europeană – Budapesta
Programul doctoral al Departamentului de Istorie

La începutul anilor '90, istoria modernismului arhitectural bucureștean devenise unul dintre subiectele preferate al elitei culturale bucureștene. Sub egida Uniunii Arhitecților din România, expoziții și albume de o calitate a prezentării nemaîntâlnite până atunci au adus în atenția publicului mai larg personalități de marcă ale avangardei românești. Printre acestea se numără și arhitectul român de origine evreiască Marcel Iancu. În compania altor nume răsunătoare din arhitectura românească interbelică, ca Horia Creangă, Duiliu Marcu, Octav Doicescu, personalitatea artistică a lui Marcel Iancu a căpătat pentru publicul cultivat bucureștean o aură cvasi-mitologică. Întreaga campanie de popularizare a modernismului bucureștean din anii '90 a creat în imaginarul publicului imaginea unui altfel de București, un București modern, cu clădiri valoroase și de calitate, meritând din plin numele de metropolă europeană. Expozițiile și publicațiile românești au cunoscut un succes uimitor în București, dar și la Londra sau la Zürich, tocmai pentru că răspundeau unei nevoi simțite adânc de cercurile intelectuale, aceea de a reinventa un trecut a cărui strălucire să împrumute noblețe până și prezentului perceput ca sumbru. Astfel îmi explic eu rezonanța pe care numele lui Marcel Iancu a căpătat-o în ultima decadă pentru publicul iubitor de arhitectură.

În mijlocul acestei perioade, în 1997, îmi făceam cercetarea de teren pentru lucrarea de diplomă, sub îndrumarea domnului arhitect Alexandru Beldiman, ca studentă a secției de Istoria și Teoria Artei a Academiei de Artă București. Într-una din peregrinările mele bucureștene obișnuite, am avut norocul de a identifica o casă ce poartă semnătura lui Marcel Iancu, pe strada Fetițelor din București 4¹. Casa aparține perioadei timpurii de creație a arhitectului. În albumul dedicat operei lui Marcel Iancu publicat de Uniunea Arhitecților în 1996² exista o veche fotografie a casei, aparținând arhivei de familie a lui Marcel Iancu din Israel. Fotografia este însoțită de mențiunea că respectiva clădire nu a fost încă localizată. La momentul publicării albumului nu se știa sigur nici dacă această casă construită după planurile arhitectului se află în România sau în străinătate.

Pentru mine, istoric de artă la începutul carierei, hrănită cu imaginarul cultural al anilor '90, identificarea unei case ce fusese creată de o personalitate de talia lui Marcel

¹ Casa apare menționată în lucrarea mea de diplomă „Arhitectura eclectică în București la sfârșitul secolului al XIX-lea: atitudini, reacții și influențe europene”, profesor-coordonator: arhitect Alexandru Beldiman, susținută în sesiunea de licență: iunie 1997, Academia de Artă București, Facultatea de Istoria și Teoria Artei, Secția Istoria și Teoria Artei.

² Catalogul: „Centenar Marcel Iancu 1895–1995: Marcel Iancu în România interbelică: arhitect, artist plastic, teoretician”, București: Editura Simetria, Uniunea arhitecților, Editura Meridiane, 1996.

Iancu a echivalat cu o confirmare cvasi-mistică a drumului ales. Casa a fost ușor de recunoscut. Am întâlnit-o la doi pași de Calea Călărășilor, deși era ușor mascată de o clădire cam masivă într-o variantă de stil neo-romănesc aflată la intersecția între strada Fetițelor și Calea Călărășilor. Din fotografia de arhivă păstrasem în memorie fațada simetrică, bine proporționată; cele două bovindouri, înălțându-se pe două etaje, așezate simetric față de axul vertical; intrarea accentuată prin detalii clasicizante; cartușul ornamental oval din mijlocul fațadei. În acea primăvară a anului 1997 fațada era acoperită de o tencuială verzuie ce se cojea pe alocuri. Deși toate elementele arhitecturale importante erau încă la locul lor, ușurând identificarea, diferența față de fotografia de arhivă din album era frapantă. Peste casa veche de mai bine de 70 de ani, trecuseră câteva decenii bune de istorie și neglijență.

În primăvara acestui an am făcut o nouă vizită casei de pe strada Fetițelor. Am aflat că în casa cu un etaj și mansardă stau opt familii. Trei familii la parter, patru la etaj iar o familie de romi s-a mutat de curând la mansardă. Fiecare familie deține în jur

de două camere. Actualul mod de locuire contrazice cu totul intenția planului arhitectural. Casa a fost evident construită pentru o singură familie, sau poate două, apartamentul părinților la parter, copiii la etaj. Camerele de la etaj au acces separat din afară, de pe o scară-melc adăpostită în golul care face racordul cu clădirea vecină. Atât la parter cât și la etaj se intra într-o sală spațioasă din care se trece prin uși mari cu glasvant, duble sau cvadruple, în camerele ce o înconjoară pe toate laturile. La parter se păstrează detalii din finisajele originale: ușa de la intrare de lemn cu deschidere semicirculară și o laviță din lemn sculptat, sub fereastra ce dă în curte.

În 2002 fațada casei arată diferit față de 1997. Chiriașii au luat inițiativa reparării fațadei și tencuiei casei. Deocamdată doar fațada principală este refăcută. La momentul vizitei mele, în curtea casei o mână de lucrători se ocupau cu văruiul gangului ce duce la scara-melc ce urca la etaj. O inițiativă absolut remarcabilă, în sine. Cu toate acestea, clădirea ar trebui protejată de primărie și considerată în rândul monumentelor de arhitectură, iar orice refacere, oricât de binevenită, ar trebui aprobată de un for de

protecție a monumentelor istorice. Oricum, fațada arată astăzi mai puțin deprimant, dar și mai puțin pitoresc, decât am găsit-o cu cinci ani în urmă. Inițiativa locatarilor e cu atât mai lăudabilă cu cât nici unul din ei nu este sigur câtă vreme starea de lucruri prezentă va continua. Cea mai veche locatară a clădirii mi-a povestit cum moștenitorii de drept, de vârste înaintate și rezidenți în Franța au vizitat casa în 1990 cu intenția de a o recupera și apoi vinde. Majoritatea celor pe care i-am găsit acasă mi-au vorbit despre legile succesive de retrocedare și despre spaima lor că vor fi siliți să se mute. Mă tem chiar că interesul meu subit pentru casa în care locuiesc le-a stârnit suspiciunea.

Cu toate acestea, am aflat că nu sunt primul vizitator „în interes științific”. Mi s-a povestit cum cu o lună în urmă, o mașină s-a oprit în stradă și două persoane au studiat îndelung casa. Erau, m-au informat locatarii, cercetătorii din străinătate, interesați de opera lui Marcel Iancu și intenționând să realizeze un film documentar despre creațiile arhitectului din București și de aiurea. Dacă această versiune a interlocutorilor mei din casa de pe strada Fetițelor se dovedește adevărată, atunci descoperirea mea din anii studenției bucureștene nu a trecut neobservată. Cu toate acestea, aștept momentul în care casa va figura printre monumentele de arhitectură ale Bucureștiului, protejată prin lege și restaurată sub îndrumarea urbei.

Cu toate că nu se numără printre creațiile de maturitate ale operei lui Marcel Iancu, arătându-se încă departe de stilul modernist funcționalist prin care s-a făcut remarcat arhitectul, casa de pe strada Fetițelor este un frumos exemplu de vilă de la începutul secolului de stil modernist clasicizant. Se simte puternic influențele arhitecturii europene mai ales la fațadă, din perioada în care stilul arhitectural ezita între eclectismul burghez, curentele Art Deco și modernismul avangardist. Bovindourile cu trei laturi de la fațadă, ca și camerele care le corespund în interior, aduc aminte de stilul vernacular englezesc din secolul al XIX-lea. Probabil că în această fază de creație timpurie Marcel Iancu ceda încă din puritatea stilistică în favoarea gustului burghez al vremii. Oricum, în ciuda combinației eclectice de detalii, casa are prestanță arhitecturală și proporții echilibrate care deja vestesc geniul modernist de mai târziu al arhitectului.

SUMMARY

Architect Marcel Iancu's House, on the Fetițelor Street, Bucharest

The authors identified a house in Bucharest, having belonged to the famous painter Marcel Iancu. The building is presented – architectural description, its locative situation, its cultural importance.